

Barbarların Avrupa'yı İstilas

John Bagnell Bury, Çev. İslam Kavas–Yusuf Akbaba

İstanbul, Kronik Kitap, 2020, 208 Sayfa, ISBN: 978-605-7635-57-0

Mustafa KARABULUT*

Kitabın yazarı John B. Bury 1878'de Trinity College'da eğitimine başlamış ve klasik dönem metinleri üzerine çalışmalar yapmıştır. 1880 yılında Göttingen Üniversitesi'nde Sanskritçe, Süryanice ve İbranice eğitimi almıştır. Lisans eğitimini tamamlamadan önce yaptığı çeviriler sebebiyle ödüller almıştır. 1902 yılında Cambridge Üniversitesi'nde profesör olarak çalışmaya başlamış, Glosgow Üniversitesi'nden hukuk alanında fahri doktor unvanı almıştır. *The Invasion of Europe by Barbarians* özgün adıyla yayımlanan bu kitap İslam Kavas ve Yusuf Akbaba'nın çevirisi ile Haziran 2020 itibariyle ülkemizdeki okuyucularına sunulmuştur.

Eserin bölümlenmesine baktığımızda temel olarak 15 başlık ve onların alt başlıklarından oluştuğunu görmekteyiz. Erken Cermen Tarihi, siyasi kurumları, göçleri, Roma İmparatorluğu ile giriştikleri siyasi ve askeri mücadeleler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Kitap, M.s. üçüncü ve dördüncü yüzyılda başlayıp dokuzuncu yüzyıla kadar olan kuzey barbarlarının uzun süren göç hareketlerini genel ve geniş bir çerçeve ile ele almaktadır.

Batı Cermenleri ve Doğu Cermenlerinin birbirlerinden coğrafya nedeniyle ayrıldığından söz etmektedir. Fakat M.S. ikinci yüzyılda Doğu ve Batı Cermenlerinin sadece coğrafi konum olarak değil, aynı zamanda medeniyetin farklı safhalarına ulaştıklarından dolayı ayrıldıklarını görmekteyiz. Cermen halklarının parçalanmakta olan Roma İmparatorluğunun topraklarına kalıcı olarak yerleşip devletlerini

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, diamondahri34@gmail.com

teşkil etmelerinden itibaren siyasi kurumlarını oluşturduklarından bahsetmektedir.

Kitap, aynı zamanda beşinci yüzyılda yaşanan Got göçlerinin Avrupa'nın istikbali hakkında belirleyici faktör niteliğinde olduğunu anlatmaktadır. Roma İmparatorluğu üzerine Gotların ilk saldırısı M.S. 247 yılında başlamıştır. Bu saldırılar Roma imparatorluğunun iç karışıklıkları ve beceriksiz imparatorlar silsilesi ile karşı karşıya kalmalarından dolayıdır. Doğuda Pers İmparatorluğu'nun yükselişi ve Gotların saldırıları Roma İmparatorluğu'nun belini doğrultabilmesine engel olduğundan bahsetmektedir. M.S. 270 yılında Roma İmparatorluğunun Dakya'dan çekilmesi üzerine Vizigotların bu bölgeyi işgal etmesinin kaçınılmaz olduğunu anlatmaktadır.

M.S. 324'te İmparator Konstantin, tüm iktidarı elinde topladıktan sonra ülkeyi sıkıntıya sokan durumları görmüş ve Dobruca'ya uçtan uca bir duvar inşa edip Vizigotlar ile imparatorluğun lehine bir anlaşma imzaladığını görmekteyiz. Bu anlaşma ile Vizigotlar, imparatorluğa kısmen sadık olup, sınırları koruyup, savaş anında Roma'ya asker desteği sağladıklarını anlatmaktadır. Dördüncü yüzyılın ortalarına doğru Vizigotlar ve Ostrogotların bölgesi Tisa Nehri veya batıda ona yakın bir yerlerden doğuda Dinyeper Nehri'ne kadar yayılmıştır.

Kitabın bize kavramamız için dikte ettiği temel mesele şudur: *Üçüncü yüzyılda Roma İmparatorluğu çöküyordu. Bu çöküş süreci sadece doğuda Pers imparatorluğu ile kıvışan savaş sebebiyle değil, imparatorluk içinde yaşanan iç çekişmeler, karmaşa, iç savaşlar ve imparatorluk tahtı için verilen mücadeleler sebebiyledir. Roma dünyası parçalanma ve kendi yöneticilerini yükseltme eğilimi gösteriyordu. Yıkılışın en mühim belirtisinin ise paradaki değer kaybı olduğunu anlatmaktadır.*

Üçüncü ve dördüncü yüzyıllarda Roma İmparatorluğu, Tyne'dan Fırat'a kadar genişledi. Bugün İngiltere, Galler, Fransa, İspanya, İtalya, İsviçre, Avusturya, Macaristan, Balkan Yarımadası, Küçük Asya ve Suriye diye bilinen topraklar ile Mısır'dan Fas'a Kuzey Afrika'nın bütün kıyı topraklarını ihtiva ettiğini görmekteyiz. Üçüncü yüzyılın tarihi, bu dev çok unsurlu imparatorluğun parçalarının ayrılmaya olan doğal meylini görmekteyiz. Bölünmenin ana hattı ise Balkan Yarımadası'ndan geçen bir lisan hattı olarak belirlendiğini anlatmaktadır. İmparatorluğun doğu kanadının Yunanca, batı kanadının ise Latince konuştuğundan söz etmektedir. Bu ikili hükümet düzeninin teşkilatlanması, memurları tamamıyla aynıydı. Bu durum, Roma için hükmetmede çarpıcı ve eşsiz bir deneydi; bir merkezden değil, paralel teşkilatlanmayla iki odaktan yönetilen bir imparatorluk. Bu gelişmeler ile yenilenen imparatorluk yeniden teşkilatlandı. Yapılan ıslahatlar sonuç verip imparatorluğun toparlandığından bahsetmektedir.

Kitap, Roma imparatorları Diocletian ve Konstantin'in askeri ıslahatları ile bir seyyar ordunun kurulduğundan söz etmektedir. Bu ordu, imparatorluğun tehlikeye açık ve saldırılabilir topraklarını korumakla görevlendirmiştir. Roma İmparatorluğunun nüfusu konusu hakkında pek çok fikrin mevcut olduğunu fakat modern bir hesaplama ile 54 milyon olduğunu anlatmaktadır. M.S. birinci yüzyıldan İmparator Konstantin zamanına gelindiğinde nüfusta bir yükselişin olduğunu bunun sebebinin ise Galya, İspanya ve Tuna'nın şehir hayatının ve medeniyetinin yükselişinin bölgenin nüfusunu arttırdığından bahsetmektedir. Yazara göre Konstantin dönemi nüfusunun 70 milyon olduğu

düşünülmektedir. Modern harp, Antik dönem harp durumlarında nüfusun etkileniş tarzları üzerinde durulmuştur.

Roma ordusunda üçüncü yüzyıla kadar yabancı kuvvetlerin bulunmadığını ve ordusunun İliyalılardan meydana geldiğini görmekteyiz. Fakat bu duruma son verildi. İmparatorluğun sınırlarının ötesindeki yabancılar rahatlıkla askerliğe kabul edildiler. Roma imparatorluğunda askerlerin oğulları, köylüler, barbar yerleşimciler, maceracılar yani gönüllü askerler asker olarak kabul edilebilirdi. *Diocletian ve Konstantin'in köklü düzenlemelerinden sonra ordunun büyüklüğünün 600.000 ve 650.000 arasında olduğundan bahsetmektedir. Doğu Cermen halklarının da büyük olanlarının kuvvetlerinin 80.000 ve 120.000 arasında olduğunu fakat küçük olanların 25.000 ve 50.000 olduğundan söz etmektedir.*

Roma imparatorluğu Cermen tehlikesini ilk zamanlarda fark edememiş, nüfusunun ve ordu gücünün yükselmesini önleyememiştir.

Kitap, Hermanaric hakkında detaylı bilgiler verip, onun Avrupa'da birçok örneği bulunan barbar imparatorluklarından birini inşa ettiğinden bahsetmektedir. Fakat bu insanın kısa zamanda yıkıldığı çünkü teşkilatlanma sahibi olmadıklarını anlatmaktadır. Wulfilas ile birlikte İncil'in Cermen diline çevrilmesi ve Hristiyanlığa girişleri anlatılmaktadır. Wulfilas'ın hayat hikâyesini detaylı olarak ele almaktadır.

Hunların ortaya çıkması üzerine Gotların birleşmesinin zaruri hale gelmesinden söz etmektedir. Saldırı pozisyonundan Hunlar sebebiyle artık savunma pozisyonuna geçtiler. Hunlar hakkında detaylı bilgiler ve Gotlar ile Roma üzerine etkilerini ele almaktadır. Göçebe olan Hunlar Hazar Denizi'nin batısında göründüler ve Güney Rusya'yı ezip geçtiler.

Kitap, Gotlar üzerine Asya'dan gelen yeni ve zorlu düşmanları olan Hunların saldırısı ve sonrası hakkında bilgiler vermektedir. Hunlar saldırı faaliyetleri neticesinde bütün Doğu Cermen dünyasını yerinden oynatmış ve dünya tarihine şekil vermişlerdir. Hun tehlikesine karşı zor durumda kalan Vizigotlar Roma imparatorluğundan yardım talep edip toprak isteğinde bulunmuşlardır. Bu istekler Roma tarafından kabul edilmiştir. 9 Ağustos'ta gerçekleşen Hadrianople Muharebesi, Roma İmparatoru Valens ve Got lideri Fritigern arasında yapıldı Valens'in düşmanını hafife alması ve zaafı sebebiyle Roma İmparatorluğu bozguna uğradı, imparator Valens savaş meydanında öldü.

Bu savaş sonucunda Hadrianople'yi kuşatıp yağma faaliyetlerinde bulunmak istediler. Trakya'nın vilayetlerinin kırları birkaç yıllığına onların talanlarına maruz kalmıştır. Valens'in ölümü üzerine yerine Theodosius geçti ve askeri faaliyetleri ve becerikli bir diplomasi sayesinde Gotlarda bir yatışma olmuştur. Theodosius Got tehlikesini tamamen kavramış, denge siyaseti izlemiştir. Gotların dostluğunu kazanmıştır. Gotlar, Theodosius'un seferlerinde askeri destek sağlamıştır. Fakat Theodosius ölünce Vizigotlar yeni imparatorlara sadık olmak istemediler. Böyle devam ederlerse zayıflayıp yok olacaklarına inanıyorlardı. Böylece kendilerine yeni bir kral seçmişlerdir. Seçimleri doğrultusunda 30 yaşındaki Bold Alaric yeni Vizigot kralı seçilmiştir.

Kitap, Theodosius'un kız kardeşini generali Stilicho ile evlendirdiğini ve iki oğlunu koruması için Stilicho'ya bıraktığından bahsetmektedir. Bu oğullar Honorius ve Arcadius'tu. Yazar, abartılı bir hitap şekli kullanarak Honorius için geri zekâlı tabirini kullanmıştır. Arcadius'a Romanın doğu kanadı düştü, Honorius'a ise batı kanadı düştü. Batının payitahtı Roma olmasına rağmen Arcadius Milan'da ikamet etti. Batı kanadını perde arkasından Stilicho idare ediyordu. Böylece Roma aleminin en güçlü adamı olmuştur.

Alaric, Vizigotların kralı olarak seçildikten sonra Roma üzerinde yağmalama faaliyeti yapmak istemesi üzerinde durulmuştur. Kitap, Alaric'in Roma içinde Merobaudes'in veya Stilicho'nun saygınlığına yükselebilecek bir mevki talebinin olduğu fakat son çare olarak Vizigot kralı olmayı kabul ettiğinden bahsetmektedir. Gotların Trakya ve Makedonya'yı harap ettiğini, Konstantinopolis'in duvarlarına kadar ilerlediğini anlatmaktadır. İlyricum eyaletinin Doğu ve Batı Roma için bir siyasi anlaşmazlık bölgesi olduğundan bahsetmektedir.

Alaric'in doğu akınlarından batıya dönmesi ve İtalya ve Galya akınlarını görmekteyiz. Genel Vali Rufinus'un ölümünden sorumlu olan Got askeri Gainas'ın, Stilicho'nun batıdaki mevkisine doğuda göz diktiğini ve isyan ettiğini anlatmaktadır.

İtalya'nın Alaric ve Radagaisus tarafından istila edilmesi üzerine İmparator Honorius'un oradan kaçtığını ve Ravenna'ya çekildiğini anlatmaktadır. Stilicho'nun ölümü üzerine yaşanan gelişmeler detaylı olarak ele alınmıştır. Vizigotlar İtalya ve Galya'yı ele geçirdikten sonra Roma'yı yağmalamaları ve Alaric'in halkı için temennisi anlatılmaktadır. Alaric zengin topraklara ulaşmak için Afrika'yı ele geçirmek isterken ölümünü ve bunun getirdiği sonuçlardan bahsetmektedir. Atauff yeni kral seçilmiş ve kendi halkının adetlerine ve geleneklerine çok bağlı olduğundan söz etmektedir. Daha sonra Kral olarak Wallia'nın seçildiği ve bu durumun getirdiği neticeler anlatılmıştır.

Vizigotlar Toulouse'de Krallıklarını kurmuş ve yerleşik hayata geçmiştir. Çok geçmeden orada Süevler ve Vandallar ile karşılaşmış ve savaşmışlardır.

423 yılında Avrupa'da siyasi durumdan bahsedip Cermen krallıklarının bulunduğu bölgeler hakkında geniş bilgiler verilmektedir. M.S. 429 yılında Vandalların Afrika'ya doğru harekete geçip fetih faaliyetlerinde bulunmaları üzerinde durulmuştur. Aetius ve Gaiseric arasında yapılan anlaşma ve Roma İmparatorluğu'nun mevcut topraklarını korumak için çabasından bahsetmektedir.

Kitap, 442 yılında Afrika'nın tamamen yitirilmesinden sonra Anglo-Saksonların Britanya'yı fethetmesinin bilgisini vermektedir. Hunlar ve Attila'nın Roma İmparatorluğu ile ilişkileri savaş ve diplomasi siyaseti üzerinden durulmuştur. Attila'nın Galya ve İtalya saldırısı, Honoria'nın yaptığı entrikalar, Attila'nın ölümü ve imparatorluğunun çöküşünü detaylı bir biçimde anlatmaktadır. Batı'da Roma egemenliğinin çöküşü ve bunun üzerine mevcut dünya düzeni üzerindeki değişim ve yeni sistemin getirdikleri anlatılmaktadır.

Vandalların Afrika istilası ve bunun etkileri üzerinde durulmuştur. İtalya'nın Ostrogotlar tarafından fethi ve meşhur kralları Theodoric'in faaliyetler ve hayat hikâyesi üzerinde detaylı bir şekilde durulmuştur. Theodoric ile birlikte yeni anayasa ve hukuksal yeniliklerin mevcudiyeti anlatılmaktadır. Ostrogot kralı olan Theodoric döneminde önemli olaylar ve yaşananlar sıralanmıştır.

Euric yönetimindeki Toulouse Krallığının detaylı anlatımı, Galya'da Roma mirası anlatılıp Erken Frank tarihine giriş yapılmıştır. Frank'larda Childeric'in hükümranlığı döneminde yaşanan olaylar ele alınmıştır.

Kitap, Frankların ilk kralı olan Clovis dönemine geniş bir yer ayırıp döneminin bütün olaylarını anlatmıştır. Vizigot Galya'sının Franklar tarafından fethi, Vizigot-Frank savaşı üzerinde durulmuştur. Clovis'in Roma İmparatorluğu ile siyasi ve diplomatik ilişkilerini görmekteyiz.

Lombardların İtalya'yı istilası ile başlayan bu bölümde Lombardların kökeni, Güney Almanya'daki siyasi değişimler, Lombard göçlerinin etkileri, Avarların teşekkül etmesi, İtalya'ya Lombard yerleşimleri ve Lombard idaresine detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Aynı zamanda Lombardların hukuki, idari düzenlemeleri anlatılmıştır.

Fikrimce yazar son derece tarafsız bir şekilde hem Roma gözünden hem de Cermen gözünden olayları bize anlatmıştır. Cermen tarihi, Roma tarihi ve Hun tarihi çalışacaklar için önemli bir kaynak olabilir.